

SFATUL CRONICARULUI

Cititorul va înțelege, desigur, că repartizarea „stelor“ care luminează spectacolele comentate nu aparține redacției, ci fiecărui cronicar în parte.

lăsați totul și duceți-vă să vedeți spectacolul!

lăsați vizitele, recepțiile...

lăsați „Actualitățile“, seriarele

**

lăsați-i pe alții să meargă!

*

lăsați-i să meargă numai pe dușmani

TALENTUL ȘI FERICIREA

CALIGULA de Albert Camus. Traducere de Laurențiu Fulga ● **TEATRUL „BULANDRA“** ● Data reprezentației: 1 martie 1996 ● Regia: Mihai Măniuțiu ● Decorul: Mihai Mădescu ● Costumele: Doina Levintza ● Distribuția: Marcel Iureș (Caligula), Irina Petrescu (Caesonia), Oana Pellea (Drusilla), Cornel Scripcaru (Cherea), Marian Rălea (Scipione), Silviu Geamănu (Helicon), Ion Besoiu (Senectus), Constantin Ghencu (Intendentul), Constantin Drăgănescu (Mereia), Ion Cocieru (Mucius), Mirela Gorea (Soția lui Mucius), Ionel Mihăilescu (Lepidus).

Scrisă cam în aceeași perioadă cu romanul „Străinul“ și cu eseu „Mitul lui Sisif“ (în anii imediat premergători celui de al doilea război mondial), piesa **Caligula** etalează absurdul existenței, neputința minții omenești de a-l accepta și de a i se adapta. „Trebuie să ni-l închipuim pe Sisif fericit“, își încheia Camus eseu, dar acolo unde Sisif iese din granițele raționamentului și se confruntă cu realitățile pe care nu le poate controla, personajul care înțelege absurdul este condamnat la nefericire. Spre deosebire de Sisif (personaj comentat), Mersault și Caligula

(personaje reprezentate) n-au cum să fie fericiți, iar dramaturgul francez folosește toată artileria grea a talentului și a retoricii sale pentru a descrie ceea ce înțelege și ceea ce simte Caligula; dar dincolo de cuvinte rămâne mereu ceva care își caută expresia fără a o găsi. Tentativa de a explica rațional iraționalul creează frumoase figuri de stil și prea puțină tragedie.

Meritul regizorului Mihai Măniuțiu este de a fi transformat retorica piesei în structură dramatică; prin deschiderile pe care le sugerează cuplul nou creat Caligula-Drusilla, tânărul împărat devine o altă variantă de Sisif fericit.

După moartea surorii sale, Drusilla – pe care Caligula a iubit-o dincolo de limitele moralei convenționale –, nimicul devine pentru acesta o realitate: dacă singura certitudine a vieții este moartea, restul este pur arbitrar și ceilalți sunt obligați să se familiarizeze cu acest punct de vedere, supunându-se capriciilor pe care Caligula le consideră manifestări ale bunăvoinței intelptului tață de cei rătăciți în întuneric, urcând trepte de acces spre adevărul ultim, acceptând o formă superioară de pedagogie. Caligula este autorul și regizorul unei tragedii sângeroase în care interpreții mor de adevărat, pentru că prin ei s-au apropiat

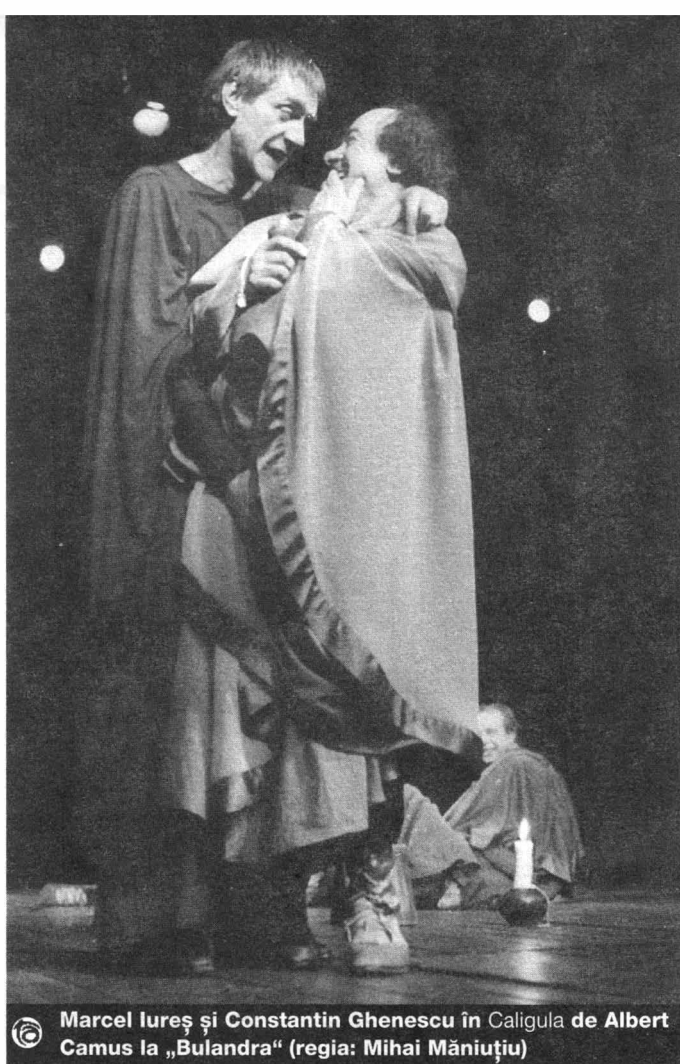
de adevărul ultim: zeeii nu sunt răi sau buni, drepti sau părtinitori, ci pur și simplu indiferenți, ceea ce e totuna cu a spune că ei nu există. Regizorul Caligula nu primește nici un avertisment de la autorii textului (zeii), cum că le-ar fi denaturat intențiile, doar figurația (senatorii) se răzvrătește și îl ucide.

„Drusilla bătrână ar fi fost mult mai rău decât Drusilla moartă“, spune înspre sfârșitul dramei Caligula, confirmând astfel că nu dispariția femeii iubite i-a provocat ceea ce ceilalți percep ca pe o formă de nebunie legată de putere. Moartea Drusillei l-a făcut să înțeleagă că „lucurile, așa cum sunt, nu mi se par satisfăcătoare“ și, firesc, el încearcă să le facă acceptabile. În spectacolul lui Măniuțiu, este însoțit în acest demers de amintirea, de umbra, de imaginea și, în cele din urmă, de Drusilla însăși. Luna, logica, absolutul și absurdul se împlinesc în armonioasele gesturi ale femeii, în chemarea ei mută, în poezia pe care o creează atingerea ei. Cu personajul Drusilla, și regizorul, și interpreta Oana Pellea și-au asumat un mare risc – acela al transformării tensiunii filosofice în abur melodramatic. Și amândoi, împreună cu interpretul lui Caligula – Marcel Iureș –, depășesc această posibilă barieră, izbutind să dimensioneze imaginea teatrală a dramei, care nu mai este cea a unui psihic detracat, ci a unui om în conflict cu propriile lui limite. Rigoarea cu

care sunt construite și tensiunea emoțională cu care sunt jucate scenele Caligula – Drusilla fac din ele supratema care explică și determină evoluția personajului titular: versiunea scenică ocolește locul comun al tiranului nebun, apropiindu-se de intimitatea rătăcirii colective care permite tirania. Devotat exegezei regizorale, Marcel Iureș joacă excelent rațiunea celui care face pe nebunul, ambiguitatea sincerității și a suspiciunii, vulnerabilitatea convertită în capricii și abuz. În text, Caligula distruge o uriașă oglindă – semn al alterității. Tema oglinzii este prezentă în spectacol ca o treaptă a comuniunii cu Drusilla, dar aceasta este dublul și, în cele din urmă, **una** cu Caligula. Este meritul Oanei Pellea de a fi dat grație acestei extraordinare combustii. Când, în final, conjurații îlucid pe Caligula, ei o rănesc de fapt pe Drusilla: nunta imaginată de regizor este contopirea prin care, în sfârșit, ni-l putem închipui pe Caligula fericit.

Între supunerea iubirii oarbe și revolta viului de sub masca iubirii își construiește Irina Petrescu personajul Caesoniei, misterios dintru început, cu un adevăr mereu amânat și devenit inutil în final. Silviu Geamănu este un partener devotat al nebuniei lui Caligula, dar acolo unde la împărat este conștiința limitei, la slugă nu funcționează decât răzburarea. Interpretarea e însă lineară și nu depășește puterea de irradiație a replicii propriu-zise. Scipion, patricianul atât de lovit, dar care nu izbutește să-l urască pe Caligula, intuind că peste toate turpitudinile vieții au în comun o structură artistică, poartă, în interpretarea lui Marian Râlea, o

tristețe nu întotdeauna expresivă. Lațul-ștreang cu care îi leagă regizorul pare a spune mai mult despre relația dintre ei decât o fac cuvintele. Cornel Scripcaru îl dotează pe Cherea cu inteligență și luciditate, dar îl lipsește de instinct histrionic, arma principală cu care îl înfruntă pe adversarul său – tiranul Caligula. În scena demascării complotului – demascare paradoxală, deoarece se desfășoară sub semnul replicii „să ne punem măștile” –, teatralitatea exterioară cerută de regizor nu este folosită de interpret pentru a juca la limita riscului. Efortul de a-i individualiza pe senatorii care își convertesc frica în complot îi prilejuiește lui Ion Besoiu expresia scenică a senectuții lamentabile cu inițiative defazate de trădare, lui Constantin Ghencu, silueta unui intendent mizerabil, lui Constantin Drăgănescu, imaginea vanității învinse. Drama lui Ion Cocieru, în Mucius, devine sesizabilă prin contribuția Mirelei Gorea care, în câteva gesturi, rezumă coborârea în abisul neputinței. Ionel Mihăilescu este un alt refren al supunerii rătăcite printre gesturi și cuvinte. În scenariul construit de Caligula, personajul colectiv al patricienilor este de maximă importanță și, de câte ori îl tratează ca pe un tot, regizorul Măniuțiu creează imagini memorabile, cum este scena în care ei își îmbracă veșmintele de doliu sau cea a

© Marcel Iureș și Constantin Ghencu în Caligula de Albert Camus la „Bulandra“ (regia: Mihai Măniuțiu)

concurșului poetic. Mai lipsite de dramatism, când nu cu totul ieșite din matca stilistică a spectacolului (cum e scena cu Senectus pe oală), sunt confruntările între patru ochi.

Decorul lui Mihai Mădescu, spațiu sumbru și clausturant, cu o unică deschidere, accesibilă personajelor doar în momentul expierii, costumele Doinei Levintza, spectaculoase și expresive în reduționismul lor, înlocuind biografii și replici (ca în cazul celor patru gropari, ciocli, cavaleri ai apocalipsului, scripcari), mișcarea scenică (Ionel Mihăilescu), coloana sonoră (Mihai Măniuțiu) contribuie la stilistica unui spectacol impresionant prin coerența, organicitatea și demnitatea sa.

Tot căutând cuvinte prin care să evoc spectacolul, l-am ocolit pe cel mai simplu, care se impune cu evidență: talentul. Talentul lui Mihai Măniuțiu de a interpreta și de a iradia în sânul echipei convingeri care devin devotament. Trebuie să ni-i închipuim pe cei care au lucrat cu el la acest spectacol fericiti.

MAGDALENA BOIANGIU

© Marcel Iureș și Silviu Geamănu în Caligula

